

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2014

Milena Brzobohatá

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Milena Brzobohatá

Preventivní výchova dona Bosca a její význam pro práci
s rizikovou mládeží v současnosti

Olomouc 2014

vedoucí práce: doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím literatury uvedené v seznamu.

V Olomouci dne 16. 4. 2014

---

podpis

Poděkování

Děkuji panu doc. Mgr. Štefanu Chudému, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a ochotnou pomoc při zpracování této bakalářské práce. Také děkuji za podporu a pochopení své rodině.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Milena Brzobohatá
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Pojetí výchovy v díle Dona Bosca a její aktuálnost pro práci s rizikovou mládeží v současnosti
Název v angličtině:	The conception of child rearing in the works of Don Bosco and its current relevance for working with young people at risk
Anotace práce:	<p>V této bakalářské práci jsem podrobně popsala preventivní výchovný systém dona Bosca a metody práce s rizikovou mládeží v dnešní době včetně metody kulturní animace. Následně jsem preventivní výchovný systém dona Bosca srovnala s kulturní animací a dále jsem srovnala metody práce salesiánů, kteří jsou pokračovateli výchovného stylu dona Bosca, s rizikovou mládeží v dnešní době v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež s metodami práce v běžných nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Na základě tohoto dvojího srovnání jsem dospěla k závěru, že preventivní systém dona Bosca je využitelný pro práci s rizikovou mládeží i v dnešní době.</p>
Klíčová slova:	Preventivní výchovný systém, riziková mládež, metody práce s rizikovou mládeží, kulturní animace, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, salesiáni.
Anotace v angličtině:	<p>In my bachelor thesis I give a detailed description of don Bosco's preventative system of education as well as of contemporary methods of working with young people at risk, including the method of cultural animation. Next, I compare don Bosco's preventative system of education and cultural animation. Subsequently, I compare two methods of working with young people at risk in low-threshold facilities for children and youth: the methods used by Salesians, who continue the educational style of don Bosco, and the methods used in standard low-threshold facilities. From this double comparison I draw the conclusion that don Bosco's preventative system of education can be used today in working with young people at risk.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Preventative system of education, young people at risk, methods of working with young people at risk, cultural animation, low-threshold facilities for children and youth, Salesians.
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	43
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

Úvod.....	7
1. Život dona Bosca.....	9
1.1. Boscovo mládí.....	9
1.2. Historický rámec Boscovy doby.....	11
1.3. Začátky Boscovy kněžské služby.....	14
1.4. Boscova práce pro mládež.....	15
2. Boscova výchova.....	18
2.1. Boscův koncept výchovných systémů.....	18
2.2. Boscův preventivní výchovný systém.....	19
2.3. Cílové skupiny Boscovy výchovy.....	21
3. Metody práce s rizikovou mládeží v dnešní době.....	24
3.1. Salesiáni - pokračovatelé dona Bosca.....	24
3.2. Metody práce používané s rizikovou mládeží v NZDM.....	25
3.3. Výchovná metoda animace.....	32
3.4. Srovnání kulturní animace s preventivním systémem dona Bosca.....	35
3.5. Použití kulturní animace při práci salesiánů s rizikovou mládeží v NZDM....	36
3.6. Preventivní systém Bosca a jeho využitelnost dnes.....	37
Závěr.....	39
Seznam zkratk:.....	41
Seznam literatury a internetových zdrojů.....	42

Úvod

Za téma své práce jsem si zvolila preventivní výchovný systém dona Bosca a jeho význam v dnešní době při práci s rizikovou mládeží. Toto téma jsem si vybrala z více důvodů, ale nejpodstatnější byly dva ryze osobní. V letech 2007 – 2010 jsem působila v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež, kde jsem se pracovala s mládeží ohroženou patologickými jevy. V tomto zařízení se do metod práce s ohroženou mládeží vkládaly také prvky salesiánské výchovy. Pod vlivem této dobré praxe, se také pro mě osobnost dona Bosca stala blízkou a zajímavou. I ve své další praxi jsem zůstala v sociálních službách, i když cílovou skupinu dětí a mládež ohrožené sociálním vyloučením jsem posléze pod vlivem okolností vyměnila za dospělé osoby s duševním onemocněním. Ve chvíli rozhodování, jaké téma zvolit pro svou absolventskou práci, jsem se dlouho nerozmýšlela. Propojení pedagogiky, sociální práce a své praxe jsem viděla jako jednoznačný důvod pro věnování se výše popsanému tématu ve své bakalářské práci.

Ke svému hlavnímu tématu a vlastně cíli celé práce, preventivnímu výchovnému systému dona Bosca a jeho významu v dnešní době, jsem se ve své práci postupně propracovávala. Celá práce se skládá ze tří velkých kapitol. V první kapitole se věnuji životu dona Bosca a jeho životnímu dílu. Jednotlivé podkapitoly, které na sebe logicky navazují – Boscovo mládí, začátek kněžské služby a samotná práce pro mládež vlastně ukazují postupnou gradaci nejen v životě jedné historické osobnosti, ale gradují také vzhledem k hlavnímu tématu této práce. V této první kapitole je vložena také podkapitola o historických událostech, které se děly v době a místech, kde Bosco žil. Pokládala jsem za důležité udělat i tuto malou odbočku ve své práci. Vysvětlovaný systém výchovy, který jsem takto mohla zarámovat do historické skutečnosti, mohl být tak více pochopen a doceněn ve svém historickém kontextu.

Ve druhé kapitole své práce jsem už přešla k podrobnému popisu výchovného systému dona Bosca. V první podkapitole jsem nejdříve probírala jeho preventivní systém výchovy v obecnějších konturách. Druhá podkapitola již byla věnována popisu jednotlivých pilířů jeho výchovy, čili samotný systém Boscovy výchovy byl zde popsán důkladně. Poslední podkapitola byla věnována jednotlivým cílovým skupinám, kterým se don Bosco v průběhu svého života věnoval. Na první pohled by se tato podkapitola mohla zdát být zbytečnou odbočkou, ale bylo nutné zdůraznit i tuto věc, protože na ni pak navazují při popisu Boscových následovníků v kapitole závěreční, tedy třetí.

Třetí kapitola je taky kapitolou poslední, zde mám dát odpověď na základní otázku této práce, jestli preventivní výchovný systém dona Bosca je vhodný pro práci s rizikovou mládeží dnes. V první podkapitole se blíže zabývám Boscovými pokračovateli, protože to jsou právě oni, kteří dnes pracují v duchu Boscovy výchovy s dnešní mládeží. V druhé podkapitole rozebírám metody práce v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. V těchto zařízeních se pracuje s rizikovou mládeží a také výše zmiňovaní salesiáni tyto zařízení založili a zde s rizikovou mládeží systematicky pracují.

Metody práce s rizikovou mládeží jsem popsala z pohledu sociální práce velmi okrajově, protože toto je oblast stojí na okraji zájmu mé práce. Pedagogické metody byly již popsány obšírněji, ale nejvíce jsem se věnovala konkrétní metodě kulturní animace. Tuto metodu jsem vybrala zcela záměrně, protože je z několika důvodů výhodné se právě s ní blíže zabývat. Animace ve svých nejrůznějších podobách se od 20. století začala používat při práci s mládeží, tuto metodu začali ve své práci s mládeží používat i salesiáni a konkrétní podoba animace je vhodná pro srovnání s preventivním výchovným systémem dona Bosca.

V posledních dvou podkapitolách shrnuji, jakým způsobem dnes salesiáni pracují s mládeží v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, konkrétně jak využívají metodu animace. Úplným závěrem hodnotím nakolik je preventivní výchovný systém dona Bosca použitelný pro práci s rizikovou mládeží dnes, čímž odpovídám na základní otázku své práce.

Způsoby práce a metody, které jsem volila pro vypracování své absolventské práce, vyplývají z výše popsaného. Nejdříve jsem shromáždila dostupnou literaturu, postupně jsem ji nastudovala, stěžejní texty jsem analyzovala, u ostatních jsem shromáždila potřebné informace k tématu. Vhodné texty - preventivní výchovný systém dona Bosca s kulturní animací, metody práce salesiánů s rizikovou mládeží v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež s metodami práce v běžných nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež - jsem srovnala a došla k závěru ve své práci.

1. Život dona Bosca

V úvodu této práce věnujeme prostor popisu životního díla dona Bosca. Životopis tohoto neobyčejného člověka nás nechá nejen nahlédnout pod pokličku zajímavé osobnosti, ale hlavně nám pomůže usadit výchovný systém dona Bosca do potřebného kontextu. Skrze vyprávění o Boskově životě a díle budeme moci lépe pochopit jeho výchovný systém, skrze životní praxi dona Bosca lépe porozumíme jeho výchově, protože o výchově samotné Bosco bohužel velké písemnosti nezanechal.

1.1. Boscovo mládí

Jan Bosco se narodil 16. 8. 1815 (zemřel 31. 1. 1888) v Itálii do chudé zemědělské rodiny Markéty a Františka Boscových na samotě Becchi asi 30km vzdálené od Turína. Bosco byl nejmladší ze tří dětí. Jan měl bratry Josefa a Antonína. Janův nejstarší bratr Antonín byl synem Františka z prvního manželství.¹

Antonín s Janem měli ve vyšším věku velmi vážné spory kvůli studiu, po kterém mladý Jan toužil, aby se mohl stát knězem. Vzdělání naopak jeho starší nevlastní bratr považoval za zbytečné mrhání časem, které odvádí od poctivé práce na poli. Svého bratra Jana Antonín považoval za budižkničemu a lenivého lajdáka.²

Bosco pocházel ze skutečně chudých poměrů. Ve dvou letech Boscovi zemřel jeho otec na zápal plic. Veškeré vedení domácnosti, výchova a výživa dětí zůstala pouze na jejich matce Markét. V takovéto situaci měl Bosco jedinou šanci na vzdělání skrze štědrého donátora.³

Když bylo Boscovi 14 let, tak se ho ujal starý kněz Jan Caloso, který ho začal vyučovat, bohužel rok na to zemřel. V té chvíli se hroutily Boscovy plány.⁴

Poté začal Bosco navštěvovat veřejnou školu v Castelnuovu, ale úroveň vzdělání zde nebyla nijak valná.⁵

Ve více než 16 letech svého života nastoupil Bosco do školy v Chieri. Protože nedostal při svém dosavadním vzdělávání dobré základy, tak nastoupil do 6. třídy. Během jednoho školního roku zvládnul učivo tří tříd, takže na závěr roku končil jako žák osmé třídy.⁶

---

¹ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 19-20.

² BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 45-46.

³ BOSCO, Giovanni. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8, s. 14.

⁴ BOSCO, Giovanni. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8, s. 51-52.

⁵ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 56-57.

⁶ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 68.

Jakmile Bosco ukončil školu v Chieri, stál před vážným a zásadním rozhodnutím, jak teď naloží se svým životem. Bosco vážně zvažoval dvě možnosti buď vstoupit do semináře a stát se diecézním knězem nebo vstoupit do františkánského řádu.⁷

A tak nakonec Bosco 25. října 1835 v castelnuovském kostele při obřadu obláčky, v jehož průběhu Bosco veřejně přijímal kněžský šat, učinil své životní rozhodnutí stát se knězem, což ovlivnilo celý jeho budoucí život.⁸

Když Bosco vstupoval do semináře, vstupoval tam z vnitřního přesvědčení o vlastním duchovním povolání, bez postranních úmyslů zajištění dobrého živobytí. To dokazuje sedm pilířů odlišného životního stylu, které si před samotným vstupem do semináře vytyčil. Mezi ně např. patřilo: neúčastnit se veřejných představení (jarmarky, tancovačky, divadla), být střídmy v jídle, pití, spánku, číst jen náboženské knihy, bojovat proti všemu, co jde proti čistotě, každý den se modlit, meditovat, číst duchovní četbu.⁹

Šest let života, které Bosco strávil v kněžském semináři, ho formovalo v tom, jak má vypadat zbožný kněz té doby, co podle představ morálky té doby smí a nesmí vykonávat. V tomto zajisté Bosco nepřekročil stín své doby, ani svůj vlastní. Ale na druhou stranu si v této době Bosco jasně vytyčil své specifika kněžské dráhy, vytvořil si také jasnou představu o tom, jak chce vykonávat své kněžské povolání, které by se odlišovalo od zažitého stereotypu té doby.

V semináři nesl velmi špatně dvě skutečnosti, první byla ta, že představení semináře – učitelé - si drželi od hochů chladný odstup, nenavazovali s hochy žádné vztahy, nezajímali se o ně. Pokud přicházel mezi seminaristy představený - kněz, všichni zpozorněli strachem v očekávání problému. Také když seminaristé byli k představeným zavoláni, tak z nějakého nepříjemného důvodu – pokárání apod. Tato skutečnost byla pro Bosca velmi bolestivá. Za léta strávená v semináři potřeboval s někým sdílet své těžkosti, trápení, které se týkaly jeho duchovního života, potřeboval poradit, usměrnit, povzbudit, ale všichni představení byli strašně vzdálení a odtažití. Z této vlastní těžké situace si Bosco vytyčuje jeden z hlavních rysů svého kněžského působení, být vždy co nejbližší a nejvíce času s těmi, kterým se bude jako kněz věnovat.¹⁰

Druhým stěžejním bodem, který se jasně vyprofiloval za Boscovy formace v kněžském semináři, bylo, komu se jako kněz bude věnovat. Již v době, kdy vstupoval do semináře, měl

---

⁷ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 81-84.

⁸ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 87.

⁹ BOSCO, Giovanni. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8, s. 68.

¹⁰ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 91.

úmysl své síly vložit do péče a záchranu chudých chlapců. On sám vyrůstal v nuzných poměrech a dosáhnout cíle studovat bylo pro něj velmi složité, takže toto rozhodnutí u něj nemusí být tak překvapující. Ale důležité rozhodování u něj proběhlo s velkou pravděpodobností v roce 1836, když v měsících červenci až říjnu, kvůli tolik potřebným penězům na své studium, vykonával dohled a současně doučoval bohaté studenty Jezuitů. Z této zkušenosti dospěl k závěru, že není možné docílit nějakého pokroku u těch, kteří žijí v bohatství. Zde nabyt jistoty, že jeho místo je mezi chudou mládeží.¹¹

1.2. Historický rámec Boscovy doby

Bosco se narodil v Becchi asi 30km vzdálené od Turína, který byl součástí Sardinsko-Piemontského království a většinu svého života prožil v Turíně, hlavním městě tohoto království. Tedy žil v místech, kde se odehrávaly velké dobové zvraty. A o těchto místech, kde se za Boscova života obrazně řečeno psaly dějiny, bude řeč v této kapitole. V roce 1861 je oblast připojena ke Království italskému, ze kterého později vzniká dnešní Italský stát.

Itálie první poloviny 19. století nebyla sjednoceným územím ani nijak poklidným místem pro život. Po končící Napoleonově nadvládě na Apeninském poloostrově, která byla odstartována v roce 1812 neslavným ústupem Napoleona z Ruska a spojena s ohromnými ztrátami na životech italských vojáků, kteří byli účastni tohoto tažení s Napoleonem, a dovršena v roce 1813 bitvou u Lipska, se začalo rozpadat tehdejší uspořádání Itálie (Francouzské císařství, Italské království, království Neapolské, Sicilské království). Vládcové dynastií sesazení Napoleonem se dočkali satisfakce a jejich území jim byla navracena v původní podobě (Sardinské království, Lombardsko-benátské království, Parmské vévodství, Modenské vévodství, Toskánské velkovévodství, Církevní stát, království obojí Sicílie).¹²

V třicátých letech 19. století své roky života Bosco prožíval v kněžském semináři. Důležitou osobností tohoto období v Piemontu byl Giuseppe Mazzini, který vyzýval nového krále Piemontu Karla Alberta (na trůně od 1831), aby se postavil do čela hnutí za svobodnou Itálii. Mazzini založil (1831) hnutí Mladá Itálie, které chtělo docílit sjednocení Itálie skrze lidová povstání. V roce 1834 byly rozprášeny Mazzionovské sítě a jeho chystané aktivity vedoucí k povstání, sám Mazzini roku 1837 uprchl do Londýna. V roce 1839 Mazzini chytá

---

¹¹ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 93.

¹² PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7206-152-2, s. 220-225.

druhý dech, snaží se reorganizovat mladou Itálii, nabírat italské dělníky ze zahraničí. Boje Mladé Itálie pod vedením radikálního Mazziniho jsou však odsouzeny k nezdaru. Ohrožovaly a přivedly na smrt spoustu mladých lidí.¹³

Ve čtyřicátých letech 19. století, kdy se už Bosco jako kněz začíná naplno věnovat chudé mládeži, byl významnou osobou piemontský kněz Vincenzo Gioberti. Jeho zájmem bylo vytvořit konfederaci z jednotlivých samostatných italských států, v jejímž čele by stál papež. Rakousko – Uhersko, které v dané době mělo největší vliv na Apeninském poloostrově, takovou vizi samozřejmě nemohlo sdílet. Gioberti patřil k umírněné straně, která neměla zájem své představy o budoucím uspořádání Itálie řešit radikálními prostředky – povstáním či revolucí. K umírněné straně se také hlásily: Marek Minghettim, Balbo, d Azeglio. V této době v Itálii nebo lépe řečeno v jejich rozvinutějších centrech vznikaly banky, železnice, rozvíjely se manufaktury. Nejvíce se v rámci Itálie dařilo rozvíjet textilnímu průmyslu.¹⁴

Právě poslední řečené manufaktury vedly k tristní situaci, velké množství lidí přijíždělo do velkých měst za prací (i když stroje pracovaly často za lidi) a opouštělo tak svá rodiště, předky, kořeny. Do továren ve městech se stahovali obyvatelé vesnic. Do měst se tak dostávala i mládež, která se pak bezprizorně potulovala, páchala drobnou kriminalitu. Celou situaci velmi vnímal i Bosco, promýšlel ji a posléze se na ni také pokusil účinně reagovat.¹⁵

Bohužel hospodářský a ekonomický vývoj na území Itálie byl pozadu za ostatními evropskými zeměmi. V jednotlivých oblastech Itálie se lidé často dostávali na pokraj bíd. Pod vlivem neúnosné životní situace – nezaměstnanosti a hladu - začaly pomalu probublat lidové nepokoje. 18. 3. 1848 vypukla v Miláně revoluce v plné síle, Miláno bylo osvobozeno. Do několika dnů se k revoluční vřavě přidaly i Benátky. Karel Albert se svými oddíly vstoupil do Piemontu a rakouské oddíly s neshodami ustupovaly. Situace byla italskému osvobozeneckému hnutí velmi nakloněna. Bohužel Karel Albert se dopustil několika chyb, se svými oddíly se nakonec stáhl do Milána, začal vyjednávat a 9. srpna 1848 byla podepsána s generálem rakouských vojsk Salaskem smlouva o příměří. Již v roce 1849 Albert Karel tuto smlouvu vypověděl a vyrazil se svými vojsky do boje. 23. března byl definitivně poražen u Novary a abdikoval, aby na jeho trůn mohl usednout jeho syn Viktor Emanuel II. Nový král začal neprodleně mírová jednání s Rakouskem. Od jara 1849 se jevilo osamostatnění Itálie jako zcela nereálné. Rakušané opětovně obsadili některá území. Jediné svobodné města

---

¹³ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7206-152-2, s. 236-238.

¹⁴ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7206-152-2, s. 239-242.

¹⁵ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 109-110.

zůstaly Řím a Benátky. Postupně a po dlouhých bojích jednotlivá území Itálie svoji nezávislost ztratila a nakonec o ni přišly i Benátky. Ke kapitulaci došlo v srpnu 1849.¹⁶

S těmito revolučními náladami a odváděním chlapců do bojů se samozřejmě setkal také Bosco. Také on byl obviňován z toho, že chlapce kolem sebe srocuje z důvodu vyvolávání různých revolučních nepokojů. Don Bosco se od politického dění držel dál, nikdy se aktivně nehlásil na žádnou stranu barikády. Jediné co ho vždy zajímalo a co naplňovalo celý jeho život, byla služba pro chudou mládež.¹⁷

V roce 1850 v Piemontu byl pověřen sestavením kabinetu Camillo Benso di Cavour, ten dosáhl v Piemontu velkého hospodářského rozvoje – rozsáhlý rozvoj infrastruktur, zřízení Národní banky apod. Rozvoj této části Itálie oproti ostatním byl markantní. S hospodářským rozvojem se nutně vázal i rozvoj politický a občanský. Toho si byl Cavour vědom a byl odhodlaný jít do zesvětšřování státu a postupovat i proti samotnému králi. Za Cavoura prošly zákony, které rušily kláštery, konstituční monarchie se zde řídila ústavou. Svobody tisku, spolčování a výuky zde byly skutečně dodržovány na rozdíl od zbylých států Itálie. Tato svobodná a podnětná část Itálie do svého středu lákala mnohé, takže se piemontské město Turín, ve kterém také působil Bosco, stalo městem velkého množství učenců a vzdělavců té doby.¹⁸

29. 4. 1859 začala francouzsko – piemontská válka za sjednocování Itálie, kterou předem dohodli Cavour s Napoleonem III. Tímto datem se odstartovaly vleklé boje na poli vojenském i diplomatickém. Prostřídaly se zde různé vlivy diplomatů, vládců i vojevůdců, až konečně, za vysokých obětí lidských životů těch nejnuznějších, kteří se do osvobození Itálie přidávali, bylo 4. března 1861 vyhlášeno v piemontském parlamentu sjednocené italské království. Do roku 1864 zůstal hlavním městem sjednoceného království Turín.¹⁹

Bosco umírá až na samém počátku roku 1888 a za svého života zažije ještě spousta jiných historických zvrátů, ale zde kratičký historický exkurz Boscovy doby ukončíme. Z těchto několika řádků je možné si vytvořit zcela plastický obrázek o tom, že doba, ve které Bosco žil, nebyla vůbec jednoduchá a dílo, které v ní vykonal, tehdy reagovalo na potřeby, které z ní vycházely. A pokud se pokusíme vcítit do velké bídy obyčejných lidí té doby, představíme si časté lidové povstání, války a nejistotu, tak pak o to více budeme moci docenit velikost díla, které Bosco za svého života vykonal.

---

¹⁶ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7206-152-2, s. 242-250.

¹⁷ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 176.

¹⁸ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7206-152-2, s. 253-256.

¹⁹ PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7206-152-2, s. 257-266.

1.3. Začátky Boscovy kněžské služby

29. března 1841 Bosco přijal jáhenské svěcení a 5. června 1841 byl vysvěcen na kněze.²⁰ Jakmile se Bosco stal knězem, stál opět na křižovatce rozhodování. Jako začínající kněz dostal tři nabídky práce: stát se soukromým učitelem dětí v bohaté rodině (bývalo to v té době zvykem), převzít kaplanství v Morialdu a nebo zastupovat castelnuovského faráře don Cinzana. Žádná z nabídek nesměřovala k jeho plánované práci s chudými chlapci, které tak často viděl se potulovat bez cíle ulicemi. Po krátkém rozhodování nevolil žádnou z nabídek, ale vstoupil do ústavu pro doškolení kněží. V ústavu trvala příprava kněží dva roky, Bosco ji měl výjimečně prodlouženou na roky tři. Zde již nešlo o prohlubování teoretických znalostí, ale řešily se běžné životní situace, se kterými se kněží denně setkávali. Kromě dvou přednášek za den kněží během dne pomáhali v nemocnicích, věznicích, vyučovali náboženství, kázali v kostelích. V ústavu kněze vedl a přednášel jim také Josef Cafasso, který byl od roku 1841 duchovním vůdcem Dona Bosca. Josef Cafasso pobyt v ústavu Boscovi také doporučil. Nabádal Bosca, aby si velmi dobře všímal života kolem sebe. To také Bosco dělal, viděl ulice plné bezprizorní mládeže, která se bez cíle poflakovala ulicemi, neměla žádné morální zábrany, žádné zázemí a cíle do budoucna.²¹

Tyto praktické zkušenosti z doškolovacího ústavu, duchovní vedení Josefa Cafassa a samozřejmě Boscovo promyšlení bezútěšné situace tolika bezprizorních a chudých hochů už zcela definitivně ztvdilo to, komu se jako kněz bude Bosco věnovat. Zde doznělo Boscovo přesvědčení z kněžského semináře.

V Boscově době probíhala pastorece mládeže v Turíně ještě tradičním způsobem, kněží na své farníky a tedy i mládež čekali v kostelích. Tento způsob pastorece už nebyl dostačující pro práci s přistěhovalými lidmi z vesnic do města. Tito lidé byli vytrženi z toho, co bezpečně znali a k novému místu, lidem apod., museli teprve získat nějaký vztah. Bylo tedy nutné začít hledat nové cesty pastorece. Ve městě Miláně, které se také stalo průmyslovým centrem, začala vznikat střediska pro mládež, říkalo se jim oratoře. První středisko vzniklo v Miláně již v roce 1809. Bosco začal přemýšlet o založení vlastního mládežnického střediska. Specifikem jeho střediska však mělo být to, že nebude spojeno s žádnou farností. Mělo to být spíše útulek nahrazující domov, pro ty co ho nemají, aby zde opuštění hoši našli zázemí a místo, kde by se mohli shromažďovat po práci.²²

---

²⁰ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 105.

²¹ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 107-108.

²² BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 111-114.

Datum 8. prosince 1841 se stává významným datem v životě Bosca. Bosco se totiž v kostele sv. Františka z Assisi setkal a seznámil s šestnáctiletým sirotkem Bartolomějem Garellim z Asti, kterého se ujímá. Pravidelně se s ním začíná scházet, vyučuje ho katechismu a také pomáhá zajišťovat jeho základní životní potřeby. Během zimy se k Bartolomějovi přidávali další chlapci. Bosco se v první fázi své práce s mládeží hlavně zaměřoval na chlapce propuštěné z vězení. Byl přesvědčený, že pokud jim bude věnovat svůj čas a síly, pomůže jim najít práci, tak oni přehodnotí svůj dosavadní způsob života a začnou žít správným a spravedlivým způsobem života. V únoru 1842 byla kolem Bosca už skupinka dvaceti chlapců a v březnu téhož roku již třicet. Postupně se tak vytvářela první Boscova oratoř, kde Bosco shromažďoval ty chlapce, kteří byli nejvíce vystaveni nebezpečí velkého města bez úplné nebo jen částečné ochrany své rodiny.²³

V létě 1844 nazrál čas, aby Bosco konečně opustil ústav pro doškolení kněží a rozhodl se pro konkrétní práci v církvi. Bosco se po nelehkém zvažování nakonec rozhodl začít pracovat ve Valdoku, kde markýza Barolo měla sirotčince, domovy pro pracující dívky, dům pro ohrožené ženy. Bosco se začal angažovat zde, aby měl byt, plat a současně mohl pokračovat na svém díle s mladými hochy v Turíně.²⁴

1.4. Boscova práce pro mládež

Od chvíle, kdy již Bosco stojí na vlastních nohou – nepodpírá jej škola, seminář nebo ústav pro doškolení - začíná jeho skutečná peripetie, každodenní Boscův boj o oratoře pro nejchudší chlapce z Turína. Protože úskalí a událostí v Boscově díle bylo skutečně hodně, ale počet stran této práce by měl být omezený, tak se v této chvíli spokojíme pouze s výčtem těch nejdůležitějších (vlastně finálních událostí) a zaměříme se na Boscovy pedagogické zásady, které ve svých oratořích zaváděl, využíval a učil ostatní.

V letech 1844 – 1847 Bosco kolem sebe shromažďuje chlapce, kterým zajišťuje dle možností jídlo, vyučuje je katechismu i základům čtení, psaní a počítání. Společně slaví bohoslužby, hrají spoustu her, pomáhá jim hledat i udržet si zaměstnání. Ale s chlapci se „pouze“ setkává v pravidelných intervalech, ať jsou to neděle, svátky nebo večery po práci. Rok 1847 byl však pro Boscovu činnost mezní. Od tohoto roku přijímá Bosco první sirotky a poskytuje jim nejen dočasnou péči během dne, ale nabízí ubytování, obstarává stálou stravu.

---

²³ BOSCO, Giovanni. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8, s. 97-100.

²⁴ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 127-128.

Počátky těchto domovů pro chlapce byly velmi komplikované, ale nakonec Bosco obstál i v tomto díle.²⁵

Počet ubytovaných chlapců v oratoři postupně stoupal, až vyšplhal k neuvěřitelným 800 chlapců, o které Bosco pečoval (roku 1852 bydlelo v oratoři 36 hochů, v roce 1853 to bylo 76 chlapců, v roce 1854 to bylo 150, v roce 1860 neuvěřitelných 470, v roce 1861 to bylo 600, konečným číslem bylo 800 chlapců).²⁶

Tímto se však Boscovo dílo nevyčerpalo. Bosco, jak už bylo zmíněno výše, měl zájem o to, aby chlapci měli své zaměstnaní a zde je také navštěvoval. Protože se však často setkával se špatným zacházením ze strany zaměstnavatelů ke svým hochům, rozhodl se nakonec některé dílny pro chlapce zřídit a provozovat sám. Jako první otevírá v roce 1853 dílnu krejčovskou a obuvnickou, sám v nich hochy vyučoval, dále pokračoval v roce 1854 dílnou knihvazačskou. V roce 1856 otevřel dílnu stopařskou. Souhlas k otevření dílny tiskařské dostal 31. 12. 1861. První vytištěná kniha zde byla od Schmida – Veselá povídka o mladém poustevníkovi Teoflovi. Vyšla v Katolickém čtení v roce 1862. Poslední a šestou dílnou, kterou Bosco realizoval, byla dílna zámečnická.²⁷

Bosco ve svých oratořích začal postupem času také shromažďovat vedle dělníků a učňů také studenty, což ho přimělo ve svých oratořích zakládat také vlastní školy.²⁸

Po výčtu nejdůležitější Boscovy činnosti pro mládež si nyní srovnáme Boscovy oratoře s oratořemi realizovanými v té době, aby nám jasně vystoupila jedinečnost Boscova díla.

Charakteristika běžných oratoří Boscov doby: oratoře byly součástí konkrétní farnosti a právě děti bydlící na daném území ji mohli navštěvovat. V oratoři se mohla mládež účastnit pouze pasivně (sezení, naslouchání toho, co kněz říká), samozřejmostí byl zákaz živého projevu mladých. Tyto oratoře byly pouze sváteční záležitostí a otevřeny byly jen na dvě až tři hodiny dopoledne v neděli, právě k vyučování mládeže. Středem oratoří byl farní chrám, shromažďovat se zde mohli pouze vybraní, slušní hoši, za které se rodiče zaručovali.

Charakteristika oratoře dona Bosca: oratoře nejsou vázány na farnost a jsou pro všechny hochy, kteří se z nejrůznějších důvodů nejsou schopni zařadit do běžných farností, zde se vyžaduje po chlapcích aktivita, veselost. O nedělích bývaly oratoře pro chlapce celodenní s připraveným programem (část dne měla pevný program a část dne bývala volná zábava). Ve všední dny v oratoři bývala večerní škola na doplnění vzdělání chlapců a dále

---

²⁵ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 171.

²⁶ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 197-198.

²⁷ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 219-220.

²⁸ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 228.

setkávání na pracovištích, jako poskytování podpory pro chlapce i pro jejich zaměstnavatele nebo naopak už k řešení vzniklých problémů. Jádro oratoře vždy tvořili opuštění hoši bez rodinného zázemí a dobrého vychování. Zásadní jinakost této oratoře, jež se velmi lišila od ostatních, byla v tom, že středem této oratoře nebyl kamenný chrám, ale osobní vztah, a to s Boscem.²⁹

Na základě tohoto srovnání můžeme krásně vidět to, že Bosco zcela přirozeně vycházel ze své doby, ale současně ji osobitým způsobem překračoval.

Shrnutí

V této první kapitole jsme získali vhled do životopisných mezníků Boscova života, jeho života v kněžském semináři, doškolovacím ústavu pro kněze, aby se nakonec vydal svou vlastní cestou a naplnil tak svoji vlastní vizi. Také jsme se seznámili s historickou dobou, ve které žil, ale především jsme pronikli do jeho velkého životního díla, které vykonal pro chudé hochy své doby. Mohli jsme sledovat, jak Bosco postupně hledal způsoby, jak by konkrétně mohl reagovat a uspokojovat potřeby chlapců, kteří se ocitli na okraji společnosti. První péči věnuje vězněné mládeži, postupně se jeho zájem přenáší na chlapce, kteří jsou plně nebo alespoň částečně osiřelí a nemají přirozené zastání a oporu ve svých rodinách. V prvních oratořích, které Bosco zakládá, se chlapci pravidelně setkávají a Bosco se svými spolupracovníky jim poskytují péči v několika rovinách – v sociální, když sytí jejich prázdné žaludky, pomáhá hledat práci, urovnává vzniklé spory se zaměstnavateli. Dále naplňuje potřeby spirituální, když chlapcům v hodinách katecheze vysvětluje a přibližuje nauku katolické církve, slouží pro ně bohoslužby, zpovídá je, koná pro ně poutě. V neposlední řadě se pro mnoho sirotků stává jedinou existující rodinou. Navazuje s chlapci natolik úzké vztahy, že jim vlastně supluje chybějící rodiče, s láskou je vychovává a nakonec jim poskytne i reálné bydlení. Ani vybudováním zázemí, kde by Boscovi chlapci mohli žít, se Boscova činnost nevyčerpává. Bosco stále vynalézavě pracuje pro svou mládež. Z důvodu drahého školného zřizuje ve svých domech pro hochy školy sám, z důvodu nečestného jednání zaměstnavatelů s jeho chlapci zřizuje ve svých domech dílny, kde chlapci mohou pracovat.

Velikost Boscova díla je skutečně zářející a ještě za jeho života nebyla Itálie jediným územím, kde se šířilo. Boscovo dílo nacházelo své uplatnění i v jiných státech Evropy a také na území Ameriky. Což samo o sobě vypovídá o velikosti díla tohoto muže.

---

²⁹ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 139-140.

2. Boscova výchova

V celé této kapitole se budeme zabývat rozбором Boscovy výchovy, nejdříve se blíže podíváme na jeho výchovný koncept, pak se budeme věnovat jeho třem pilířům výchovy a závěrem kapitoly si zrekapitulujeme, jakým různým cílovým skupinám se Bosco v průběhu svého života věnoval.

2.1. Boscův koncept výchovných systémů

Bosco v roce 1876 napsal malý koncept svých výchovných systémů a my si jej shrneme v několika důležitých bodech.

1. Při výchově mládeže se používají hlavně dva přístupy: preventivní a represivní. **Represivní systém** se zakládá na seznámení se zákonem a posléze dohledem nad jeho důsledným dodržováním. Pokud se chlapec setká s nadřizeným, tak jen v té chvíli, když má být pokárán za nedodržování zákona. Naopak **preventivní systém** má svůj základ ve vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným, ten který vychovává je neustále mezi svými svěřenci a ti ani nemají čas dělat něco špatného.
2. Celý Boscův preventivní systém pak také závisí na **rozumu, víře a lásce** (bude rozebráno níže).
3. Vychovávat správně je možné jen **křesťansky**. Celé výchovné úsilí stojí dle Bosca na třech křesťanských pilířích: častá zpověď, přijímání a denní účast na bohoslužbě.
4. **Na osobnost vychovávajících** jsou kladeny vysoké nároky, protože oni sami musí být naprosto mravně spolehliví, mají si získat respekt a lásku vychovávaných.
5. **Vychovávaným musí být dána volnost**, aby se vyběhali, vyskákali, vydovářili, a současně má být v jejich blízkosti stále vychovatel, aby je neustále podněcoval k činnosti a vychovávaní neměli ani čas ani chuť na vymýšlení nevhodné činnosti.
6. **Fyzické tresty jsou nepřijatelné**. Chlapci se nesmí nikdy veřejně trestat. Pokud už je nutné pokárání, tak má být prováděno výhradně v soukromí s velkou rozvážností a trpělivostí, jde o to, aby hoši sami přišli na to, že jednali špatně.³⁰

---

³⁰BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 251-253.

2.2. Boscův preventivní výchovný systém

Don Bosco ve svém výchovném systému klade důraz na prevenci a také ho jako „preventivní“ nazývá. Tím nijak nevybočuje z rámce své doby, protože v první polovině 19. století byl tento pojem nadužíván. Bosco prevenci vnímá a také používá ve dvojím smyslu: jako **omezující** – přísný dohled nad svými svěřenci, snaha vyjmout mládež s ohrožujícího, nekvalitního prostředí, a jako **motivační** – navazování vztahů, nabízení zajímavých aktivit.³¹

Boscova preventivní výchova spočívala na následujících pilířích, moderně řečeno na následujících výchovných metodách: „ ... v *emocionalitě, racionalitě a nabídce životního smyslu. Don Bosco charakterizoval svoji výchovnou metodu pojmy: rozum, náboženství a laskavost. Slovem rozum označoval výchovu na základě dialogu, při němž apeloval na svobodnou vůli svých svěřenců. Náboženství znamenalo pro něj opravdový vztah k Bohu, který se projevoval ve třech rovinách: bázeň Boží, přijímání svátostí a obětavost pro druhé. Laskavost vychovatele znamenala pro něj účast na lásce Boží a spojení lásky afektivní s láskou efektivní.*“³²

Výchovné metody (či sloupy výchovy) dona Bosca si rozebereme podrobněji:

- 1. Rozum** – zde Bosco pracuje se třemi důležitými veličinami – sebereflexí, svobodou a zodpovědností u vychovávaných. Bosco předpokládá, že pokud bude vychovávající dobře působit na své svěřence, tak ti pod vlivem poznání, rozumu a sebereflexe pochopí jeho výchovné zásady. Na začátku procesu je velký důraz kladen na vychovávajícího, který musí najít správný styčný bod, kde se názorově sejde či prolne s vychovávaným. Vychovávající musí umět vychovávaného oslovit, zaujmout, přesvědčit. Na tomto základě, na tomto konstruktivním dialogu mezi vychovávajícím a vychovávaným, má vychovávaný možnost přijmout tyto výchovné zásady. Zde přechází aktivita na stranu vychovávaného. Vychovávaný pod vlivem vychovatele a následně podle svého svobodného rozhodnutí a na základě přijetí zodpovědnosti, začne podle těchto zásad jednat. Důležitým prvkem výchovy rozumu je také studium. Dnes bychom museli do této výchovy zařadit ještě výchovu ke kritickému myšlení, aby mládež mohla být chráněna před jakýmkoliv vlivem demagogie.³³

---

³¹KAPLÁNEK, Michal. Don Bosco a jeho preventivní výchova. In: *Teologické texty: časopis pro teoretické a praktické otázky teologie*. Praha: Zvon, 5/2002. ISSN 0862-6944, s. 201.

³² KAPLÁNEK, Michal. Don Bosco a jeho preventivní výchova. In: *Teologické texty: časopis pro teoretické a praktické otázky teologie*. Praha: Zvon, 5/2002. ISSN 0862-6944, s. 201.

³³ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 32-33.

V tomto sloupu výchovy Bosco dokázal, že jeho výchovný systém respektuje stvořené skutečnosti a je humanistický. To dává výchovnému systému otevřenost přizpůsobit se různým epochám i kulturám.³⁴

- 2. Laskavost** - nebo také láska, je druhým sloupem výchovy dona Bosca. Dnes je tento pojem nejen ve výchově nadužíván, ale v době Boscově byla výchova pojímána spíše jako vojenský výcvik než láskyplné vedení mládeže. V pojetí Bosca tato láska měla dva aspekty, a to aspekt napodobení Boží lásky, která v každém člověku hledá to dobré, a současně běžné lidské lásky – náklonosti, sympatií apod. Vychovatelská láska by měla podle Bosca obsahovat dvě základní veličiny: efektivnost (praktičnost) a afektivnost (citovost). Stručně řečeno by vychovatel měl tedy navázat s vychovávaným přátelský vztah a být mu nápomocný v dobrém.³⁵

Laskavost je také charakterizována jako nabídka konstruktivního vztahu a bezpodmínečného přijetí druhého. V komunitě vede k budování autentického rodinného ducha.³⁶

- 3. Náboženství** – podle vnímání své doby i Bosco chápal náboženství jako velmi důležitou součást člověka. Bez náboženství, které obsahuje jak víru v Boha, tak soubor morálních zásad, není podle Bosca možné dobře vychovávat. Proto vychovávaní musí být bráni vážně ve svých náboženských potřebách a výchovné zařízení musí vždy náboženské potřeby kultivovat. Mezi důležité prvky náboženství, na které Bosco kladl velký důraz, ke kterým vybízel mladé a soustavně je nabízel, patří společné mše, pobožnosti, svatá zpověď.³⁷

V sekularizovaném světě, ve kterém není zvykem mluvit o Bohu a Ježíši Kristu, tento sloup vybízí k tomu, aby lidé byli vedeni k touze po transcendentnu a byly před ně kladeny otázky po smyslu života a smrti.³⁸

---

³⁴ 24. GENERÁLNÍ KAPITULA SALESIÁNŮ DONA BOSCA. *Salesiáni a laici: společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska: kapitulní dokument 24. generální kapituly salesiánů Dona Boska*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-193-2, s. 74.

³⁵ KAPLÁNEK, Michal. Don Bosco a salesiánský výchovný styl. In: *Teologické studie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, 2/2004. ISSN 1213-5917, s. 45-54.

³⁶ 24. GENERÁLNÍ KAPITULA SALESIÁNŮ DONA BOSCA. *Salesiáni a laici: společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska: kapitulní dokument 24. generální kapituly salesiánů Dona Boska*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-193-2, s. 76.

³⁷ KAPLÁNEK, Michal. Don Bosco a salesiánský výchovný styl. In: *Teologické studie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, 2/2004. ISSN 1213-5917, s. 45-54.

³⁸ 24. GENERÁLNÍ KAPITULA SALESIÁNŮ DONA BOSCA. *Salesiáni a laici: společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska: kapitulní dokument 24. generální kapituly salesiánů Dona Boska*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-193-2, s. 75.

Charakteristický znakem celého Boscova preventivního systému jsou **osobní vztahy**, které vychovávající mají navazovat s vychovávanými, a s tím související velký důraz kladený na kvality vychovávajících.³⁹

Cíl výchovy dona Bosca byl: vychovat dobré křesťany a poctivé občany. Konečným cílem pak byla spása duše. Kdo je ten, koho lze označit za poctivého občana a dobrého křesťana?

- člověk, který ve svém životě zařizuje vše podle konečného cíle, kterým je jeho spása
- člověk, který miluje Boha jako toho, který soudí i který miluje
- člověk, který má znalosti v katolické nauce, vyznává ji, je věrný církvi, papeži, odmítá bludy a politický radikalismus
- ten, kdo je pracovně aktivní ve společnosti, v případě, že vlastní majetek, tak je schopen s ním dobře nakládat
- ten, kdo pečuje o svou rodinu, vede dobrý život podle křesťanských zásad, umí být solidární s trpícími a chudými lidmi ve společnosti
- ten, kdo ve společnosti hledá takové místo, které odpovídá vůli Boha, potřebám druhých lidí i jeho schopnostem a dovednostem
- člověk, který je radostný z důvodu dobrého křesťanského života, který se projevuje mírností, poslušností, skromností⁴⁰.

2.3. Cílové skupiny Boscovy výchovy

Během svého života si Bosco několikrát kladl otázku, kdo jsou ti potřební, kterým má věnovat svou péči. A tak, jak se vyvíjel a nahlížel situaci, tak se také měnila moderně řečeno cílová skupina, se kterou pracoval, které se věnoval. Když Bosco pobýval v doškolovacím ústavu pro kněze, tak docházel do vězení a zde s uvězněnou mládeží trávil většinu svého času. Po opuštění doškolovacího ústavu a při zakládání svých vlastních oratoří se jeho hlavní cílovou skupinou stala zanedbaná mládež, která ve městě hledala lepší životní podmínky. V závěrečné fázi svého života se naopak začal Bosco nejvíce věnovat lidem, kteří v cizích zemích (např. Jižní Amerika) neslyšeli o radostné zvěsti Ježíše Krista. Zjednodušeně řečeno,

---

³⁹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 35.

⁴⁰ KAPLÁNEK, Michal. Don Bosco a salesiánský výchovný styl. In: *Teologické studie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, 2/2004. ISSN 1213-5917, s. 45-54.

Bosco se v průběhu svého života orientoval na tři cílové skupiny – vězně, mládež pocházející se sociálně slabých poměrů a nevěřícím v Ježíše Krista ve své misionářské činnosti⁴¹.

Současně bychom si mohli také přesně definovat, jaké cílové skupině se Bosco zcela úmyslně nevěnoval. Bosco nepracoval s těmi, kteří byli takzvaně nenapravitelní nebo jinak řečeno, kteří by potřebovali systematickou terapii, či dnešním jazykem přeloženo, nepracoval s mladými, kteří potřebovali terciální prevenci⁴².

Vyčlenění této cílové skupiny je u Bosca vlastně velmi logické, protože vychází z cíle jeho výchovy. Bosco výhradně pracoval s mladými, kteří alespoň nějakým způsobem byli ochotní a schopní za jeho velké podpory, nejen duchovní, ale také hmotné, přijímat a řídit se křesťanskou naukou a zásadami. Pokud toho mládež nebyla schopná nebo ochotná, tak byla Boscem vyloučena z jeho oratoře. Tímto Bosco také, mimo jiné, chránil ostatní vychovávané v oratoři.

Můžeme konečně zcela jednoznačně konstatovat, že Boscova práce pro mladé lidi má dvě roviny:

1. **pedagogickou** – vychovává své svěřence, nastavuje jim pevná pravidla, řád. Celá Boscova výchova vycházela z křesťanských principů. Takže cílem výchovy už výše podrobně popsané bylo přivést mladé lidi k tomu, aby vedli takový život, ve kterém by skrze vzdělání získali řádnou práci a stali se rovnoprávními občany a skrze mravný způsob života došli ke spáse své duše.
2. **sociální** – svým svěřencům Bosco zcela prakticky zajišťuje základní životní potřeby – bydlení, obživu, zaměstnání. „*Don Bosco se snažil přemoci nebo omezit možná fyzická nebo psychická nebezpečí a předcházet sociální a kulturní exkluzi. Šlo mu o to, dát úsilí o sociální spravedlnost náboženský základ, protože nesdílel (alespoň ne příliš) tehdy módní víru v politický a hospodářský pokrok. Starost o mládež byla prevencí, která měla ochránit společnost před problémem, který zanedbaná mládež představovala.*“⁴³

---

⁴¹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 56.

⁴² KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 59.

⁴³ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 24.

Shrnutí

V této kapitole jsme dospěli k zásadním výstupům, a to jaké jsou metody, hlavní cíle a aspekty Boscovy výchovy. Teď jsme si již plně představili Boscův výchovný styl a v této chvíli bude možné přistoupit k samotnému zkoumání toho, zda tato výchovná metoda má relevantní využití při práci s rizikovou mládeží dnes.

3. Metody práce s rizikovou mládeží v dnešní době

V této kapitole budeme na úvod definovat stěžejní pojmy a termíny, abychom byli posléze schopni odpovědět na otázku, zda-li výchovný systém dona Bosca, je vhodný pro práci s rizikovou mládeží v dnešní době.

3.1. Salesiáni - pokračovatelé dona Bosca

V této podkapitole si přiblížíme Boskovy následovníky – kongregaci salesiánů. Vyjasníme si, s jakou cílovou skupinou pracují a jakých metod při tom používají.

Vzhledem k velikosti díla, potřebě jeho nepřerušovaného pokračování i spontánnímu shromažďování dlouhodobých spolupracovníků v laickém i duchovním stavu kolem dona Bosca, přirozeným způsobem Bosco přichází k tomu, že zakládá řád, společenství, jehož jméno odvozuje od velkého světce Františka Saleského – salesiány. Prvním členem salesiánů a tím, kdo vlastně k rukám Bosca jako první skládal své sliby chudoby, poslušnosti a čistoty, byl Michal Rua v roce 1855 a další se postupně přidávali. V roce 1858 při osobní audienci u papeže Pia IX. Bosco papeži předává zpracovaná pravidla pro život salesiánské kongregace s žádostí o jejich schválení⁴⁴.

Do České republiky Kongregace salesiánů Dona Boska zavítala poprvé v roce 1927 a otevřela svůj první dům ve Fryštáku u Holešova. Další jejich domy na sebe nedaly dlouho čekat, v roce 1935 zakládají oratoř v Brně a v roce 1945 sirotčinec v Pardubicích. Už od svých počátků v naší republice byli salesiáni zaměřeni na pastoračně-výchovnou činnost. V letech 1948 – 1989 byla činnost z politických důvodů velmi omezena a dalšího velkého rozvoje jako ostatně veškerá díla spadající pod činnost církve se začala svobodně rozvíjet až po 17. listopadu 1989⁴⁵.

Cílová skupina salesiánů: tak jako sám don Bosco, tak také jeho pokračovatelé v dnešní době hledají, komu a jakým nejvhodnějším způsobem by měli nabídnout svou pomoc. Mají to být ti nejchudší ze společnosti, ve smyslu materiální chudoby, kteří nejsou ani schopni

---

⁴⁴ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-967-4, s. 267-270.

⁴⁵ VRACOVSKÝ, Jaroslav. *Chaloupky: salesiánské prázdninové tábory v době totality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-705-1, s. 12-13.

uspokojit své základní potřeby a kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením nebo spíše ti, kteří trpí nedostatkem citových vazeb, hodnot apod.⁴⁶

I při těchto základních otázkách a dilematech salesiáni samozřejmě vycházejí z odkazu dona Bosca. Jak už jsme podrobně popisovali výše, Bosco sám se věnoval mladým, kteří pocházeli z nuzných poměrů, byli sirotky, byli zanedbaní, žili na okraji společnosti a podobně. Salesiáni se tedy prioritně orientují na chudou a ohroženou (rizikovou) mládež, ale spadá sem také široká vrstva mladých, kteří by bez pomoci nemohli dostatečně rozvíjet své schopnosti, dovednosti⁴⁷.

Do vyjasnění forem práce s dětmi a mládeží salesiánů nakonec zasáhl i stát tím, že salesiáni mohli začít financovat své aktivity pro děti a mládež z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) České republiky (ČR), podle pravidel pro domy dětí a mládeže (DDM) a z Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) ČR z projektů zaměřených na děti a mládež ohrožené sociálním vyloučením. Tím se vlastně také oddělily dvě odlišné skupiny, kterým se salesiáni systematicky věnují. V organizovaných kroužcích při DDM se věnují dětem široké populace, a dětem a mládeži ze sociálně slabých rodin, které jsou ohrožené patologickým prostředím, se věnují v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež (NZDM)⁴⁸.

Metody práce salesiánů - i v dnešní době salesiáni úmyslně navazují, pokračují ve svých aktivitách s mládeží, tedy i v jejich výchově, na odkaz dona Bosca – na jeho život, dílo, preventivní systém. Tuto tradiční výchovnou metodu však doplňují o nové metody: sociální pedagogiky, sociální práce a pedagogiky volného času⁴⁹.

3.2. Metody práce používané s rizikovou mládeží v NZDM

V této chvíli si budeme definovat pojmy: riziková mládež, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM), dále metody práce používané při práci s rizikovou mládeží v těchto zařízeních.

---

⁴⁶ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 58

⁴⁷ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 60.

⁴⁸ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 66-67.

⁴⁹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 25-29.

Riziková mládež

„Za rizikovou mládež (problémovou mládež, ohroženou mládež) lze označit skupiny mládeže, u kterých jsou v období dospívání souběhem biologických, psychických, sociálních a kulturních předpokladů a vlivů vytvořeny podmínky pro chování, jež tyto osoby z dlouhodobější perspektivy ohrožuje ve zdravém psychickém i sociálním vývoji a zároveň je sociálním prostředím toto chování spatřováno jako ohrožující.“⁵⁰

Můžeme konstatovat, že „riziková mládež“ je „...projevem obtížnosti volby v době dospívání. V době vyprazdňování autorit hledá zakotvení, které instituce (rodinné či školní) nenabízejí, protože samy procházejí krizí hledání.“⁵¹

„Riziková mládež se pak vyznačuje rizikovým, problémovým chováním. Za problémové chování můžeme označit chování, které tvoří jednotlivé typy jednání (např. pití alkoholu, kouření, používání drog). Souhrn problémových druhů jednání tvoří to, co nazýváme rizikovým chováním...“⁵²

Rizikové chování vychází z vnitřních příčin, které mohou být vrozené i získané a z vnějších příčin, kde hraje velkou roli rodina, škola, vrstevnické skupiny.⁵³

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Tento typ sociální služby, ve kterém se pracuje s rizikovou mládeží, byl vybrán záměrně. Protože toto sociální zařízení provozují salesiáni a pracují zde s rizikovou mládeží, stejně jako jiné subjekty. Dá se tedy krásně na tomto typu zařízení srovnat metody práce s rizikovou mládeží používané dnes v tomto běžném typu zařízení, s metodou preventivního systému (metod práce salesiánů) taktéž používaném v tomto typu zařízení.

„(1) Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících

---

⁵⁰ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7, s. 347.

⁵¹ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7, s. 348.

⁵² MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7, s. 348.

⁵³ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7, s. 349.

se způsobem života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.

(2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- c) sociálně terapeutické činnosti
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí⁵⁴

„Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou zařízení sociální prevence nabízející služby zaměřené na neorganizované děti a dospívající mladistvé, ohrožené společensky nežádoucími jevy. Základní koncepce těchto zařízení vychází z teorií a metod sociální pedagogiky a sociální práce...“⁵⁵

Cílem NZDM je dětem a mládeži zabezpečit:

- podporu pro vyrovnání se s nelehkými situacemi v životě
- minimalizovat sociální rizika a rizikové chování
- růst sociálních schopností a dovedností
- dopomoci začleňování do skupiny vrstevníků i do společnosti
- minimalizovat zdravotní rizika související s jejich způsobem života
- uschopňovat k řešení jejich nepříznivé sociální situace.⁵⁶

„**Princip nízkoprahovosti** - nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se hlásí k principům poskytování sociálních služeb. Jako významný specifický princip svého fungování definují nízkoprahovosti. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež realizují službu tak, aby byla umožněna maximální dostupnost, tedy ve snaze odstranit časové, prostorové, psychologické a finanční bariéry, které by bránily cílové skupině vyhledat prostory zařízení či využít nabídky poskytovaných služeb.

---

⁵⁴ Zákon číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách. [online] [cit. 2014-04-12]. Dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

⁵⁵ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7, s. 411.

⁵⁶ Publikace *Pojmoslovní Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online] [cit. 2014-04-12]. Dostupné z http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf.

- *Zařízení vytváří prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízce přirozenému prostředí cílové skupiny.*
- *Pro omezení přístupu uživatele ke službě není důvodem pasivita či názorová odlišnost.*
- *Uživatel má možnost zůstat v anonymitě. Jakákoliv dokumentace obsahující osobní údaje uživatele musí být vedena se souhlasem uživatele a s právem do ní nahlížet. Zařízení získává jen ty údaje uživatele, které jsou stanoveny jako nezbytné pro poskytování odborných a kvalitních služeb.*
- *Pro užívání služby není podmínkou členství ani jiná forma registrace. Pravidelná docházka do zařízení není podmínkou užívání služby. Uživatelé mohou přicházet a odcházet v rámci otevírací doby zařízení podle svého uvážení. Uživatel není povinen zapojit se do připravených činností.*
- *Služby sociálního charakteru jsou poskytovány bezplatně.*
- *Provozní doba služby odpovídá potřebám uživatele. Je k dispozici v době, kdy uživatel má podmínky přijít do zařízení (jak z hlediska dne, tak měsíce a roku). Zároveň je provozní doba služby stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům.*
- *Službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní uživatele, pracovníky či efektivitu služby.*⁵⁷

Používané metody v NZDM: sociální práce (s jednotlivcem či skupinou) nejčastěji skrze krizovou nebo situační intervenci, dále pak také skrze sociální poradenství, sociální pedagogika, pedagogika volného času realizovaná ve velkém výběru volnočasových aktivit, které v takovýchto zařízeních často bývají.⁵⁸

Ve zkratce si nadefinujeme výše jmenované metody práce s rizikovou mládeží používané v NZDM. Nejdříve se budeme věnovat metodám z oboru sociální práce, více se pak zaměříme na sociální pedagogiku a pedagogiku volného času.

Sociální práce „...je charakterizována přímým, záměrným a připraveným kontaktem sociálního pracovníka s klientem (skupinou, komunitou) za účelem stanovení sociální diagnózy a provádění sociální terapie. Ta spočívá v sociálně výchovném působení a ovlivňování či usměrňování klientů ke změně postojů a své sociální situace. Zahrnuje odborné

⁵⁷ Publikace *Pojmosloví Nizkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online] [cit. 2014-04-12]. Dostupné z http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf.

⁵⁸ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7, s. 412.

metodické postupy, které je možné uplatnit v široké škále sociální praxe. Její součástí je rovněž sledování a hodnocení výsledků poskytované péče.“⁵⁹

Krizová intervence: nejdříve si řekněme, že krize je „...situace, která způsobuje změnu v navykklém způsobu života, a vyvolává stav nerovnováhy, ohrožení a stresu. Nemůže být proto řešena v rámci obvyklého repertoáru vyrovnávacích strategií jedince. Přesahuje jeho adaptační možnosti i zdroje běžných obranných mechanismů.“⁶⁰ Pro konkrétní dokreslení můžeme jako příklady krize uvést – smrt blízkého, rozvod rodičů, apod. Proces krizové intervence by měl být poskytnut osobě, která se do krize dostala bezodkladně, časová prodleva krizi prohloubí. V rámci krizové intervence by mělo dojít k několika základním krokům – okamžitému snížení ohrožení, proto často pracoviště, kde je krizová intervence poskytována, nabízejí bezpečné prostředí i s možností ubytování. Pracovníci dále dělají první odhad situace a snaží se o její vyhodnocení – pracovník zjišťuje kdy a jak krize začala, jestli už k ní někdy v minulosti přišlo, pracovník se dotazuje po očekáváních klienta. Dalším mezníkem je formulace hypotézy. Pracovník už má dostatek informací, aby si udělal vlastní obrázek o vzniku, průběhu krizové situace a díky tomu může vyslovit i svůj odhad o prognóze. Při poskytování krizové intervence nemá místo nějaké mentorování, peskování, poučování. Pracovník je s klientem, vyjevuje mu, že jeho pocity v tak náročné situaci jsou zcela normální, že i samotná krize může mít smysl a může vést k pozitivním změnám. Závěr krizové intervence přichází tehdy, když je klient natolik zorientovaný v realitě, že chápe, co se děje, jaké následky budou následovat a také je schopen se rozhodovat o tom, co bude dělat v budoucnosti.⁶¹

„Situační intervence: „*Sociálně pedagogická práce v situacích s výchovným obsahem, které vznikají v prostoru zařízení. Pracovník při nich vstupuje do interakcí, které nastávají mezi uživateli služby, přináší podněty, reflektuje situaci a používá další techniky, které vytváří či zvýrazní výchovný efekt situace.*“⁶²

---

⁵⁹NOVOTNÁ, Věra a SCHIMMERLINGOVÁ, Věra. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-483-5, s. 22.

⁶⁰MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8, s. 120.

⁶¹MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8, s. 132-134.

⁶²Publikace Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. [online] [cit. 2014-04-12]. Dostupné z http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf.

Sociální poradenství se dělí na základní a odborné. Základní sociální poradenství má za úkol poskytovat informace o tom, jaké jsou oprávněné nároky, služby nebo další možnosti, které by mohly pomoci řešit tíživou sociální situaci, do které se člověk může dostat. Odborné sociální poradenství už poskytuje lidem pomoc s jejich konkrétními potížemi. Jedná se hlavně o problémy typu mezilidských vztahů v rodinách apod.⁶³

Sociální pedagogika v užším slova smyslu se zaměřuje na výsek populace, který je ohrožen patologickými jevy a očekává se u něj deviantní chování. **Sociální pedagogika v širším slova smyslu** se zaměřuje na celou populaci, aby vytvářela soulad mezi potřebami jedince a společnosti.⁶⁴

Specifikaci sociální pedagogiky nahlédneme v jejím objektu, cíli a metodách.

Objekt sociální pedagogiky: priorita není u jedince, ale v sociálních skupinách (profesní, vrstevnické, minority) a k ovlivňování jedince dochází vlastně přes tyto skupiny.

Cílem sociální pedagogiky: je altruismu, pomoc slabším.

Metody a prostředky sociální pedagogiky jsou vybírány takové, které vychovávaného ovlivňují prostřednictvím sociálních podmínek, ne přímo.⁶⁵

Sociální pedagog vykonává profesi, která má: „...*souhrnně povahu výchovného působení ve volném čase, vytváření nabídky hodnotných volnočasových aktivit, poradenské činnosti na základě diagnostiky a sociální analýzy problému a životní situace (prostředí), v níž se vychovávaný nachází, dále povahu reedukační a resocializační péče i terénní práce (depistáž, screening).*“⁶⁶

Sociální pedagoga je odborník, jehož kompetence spočívají v pomoci dětem, mládeži, dospělým a v jejich podpoře v situacích vyrovnávání se s deficitem socializace a při hledání možností zlepšení kvality života prostřednictvím výchovy, vzdělání, prevence, poradenství.⁶⁷

---

⁶³ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8, s. 84.

⁶⁴ KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2, s. 12.

⁶⁵ KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2, s. 25.

⁶⁶ KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2, s. 35.

⁶⁷ BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika jako životná pomoc*. 3. rozšířené a aktualizované vydání Bratislava, Univerzita Komenského, Filozofická fakulta: Publik promotion, s. r.o., 2008. ISBN 978-80-969944-0-3, s. 192.

Pedagogika volného času

Volný čas se dá vymezit, jako ten čas, který zbyde, když jsou splněny všechny povinnosti (pracovní, studijní, rodičovské aj.) nebo se dá taky o volném čase hovořit jako o čase, ve kterém si svobodně volíme své aktivity, které nám přinášejí uspokojení.⁶⁸

Vymezení pojmu **pedagogika volného času** skrze přesnou definici, je vcelku problémové. Průcha, Walterová, Mareš popisují pedagogiku volného času jako disciplínu pedagogiky, která je „... *zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých...*“⁶⁹

Cílem pedagogiky volného času je předávat hodnoty a reagovat na potřeby jednotlivců.

Pedagog volného času nedirektivním, odborným způsobem ovlivňuje sebevýchovu dospívajících⁷⁰.

Zásady pedagogiky volného času:

- **dobrovolnost a volitelnost** účasti na aktivitách
- **demokratismus, otevřenost** jak pro podněty ve vývoji společnosti, tak pro potřeby účastníků. **Široké rozpětí působení vzhledem k osobnostem účastníků** - volnočasové aktivity mají napomáhat k seberealizaci účastníků, ne jen jim vyplňovat jejich volné chvíle.
- **Výchova k demokratickému občanství** - jde o výchovu zaměřenou na člověka jako občana se všemi jeho právy a povinnostmi, důležitá je zde hodnota demokratického občanství s jeho prvky spoluzodpovědnosti, tolerance apod.
- **Působení v různých sociálních prostředích** – školy, obce, regiony.
- Jednotlivým prvkem všech těchto zásad je **participace účastníka**.⁷¹

Organizovanost výchovného působení ve volném čase:

- **činnost spontánní** (závisí na aktuálním zájmu)
- **zájmová činnost příležitostná**

---

⁶⁸ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s. 13.

⁶⁹ PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8, s. 161.

⁷⁰ BLAŽKOVÁ, Monika. Pedagogika volného času – charakteristika, cíle a metody. In: *O výchově a volném čase: sborník ze 3. mezinárodní konference O výchově a volném čase 2007*, Hradec Králové: Gaudeamus 2008 ISBN 978-80-7041-730-0, s. 8-9.

⁷¹ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s. 52.

- **opakující se činnosti** – (může být jednorázová i opakující se besedy, turnaje, tábory)
- **zájmová činnost pravidelná** (opakuje se pravidelně jedenkrát nebo vícekrát týdně).⁷²

3.3. Výchovní metoda animace

Z pedagogiky volného času vlastní podkapitolu věnujeme jedné z jejich metod - animaci. Tento výběr byl zvolen záměrně. Salesiáni se od druhé poloviny 20. století zajímali o pedagogiku volného času, konkrétně o metodu animace a tuto metodu dodnes používají při práci s mládeží. Následně pak bude možné tedy metodu animace srovnat s výchovným systémem Bosca⁷³

Nejdříve je nutné si uvědomit, že pojem animace se používá v různých významech. Záleží na tom, v jakých společenských disciplínách je pojem užíván. Může jít např. o sociální pedagogiku, sociální práci, pedagogiku volného času. Dále je důležité si být vědom toho z jakého jazyka a v jakých souvislostech je pojem používán.⁷⁴

Nejdříve si budeme pojem definovat za pomoci pedagogického slovníku a jiných zdrojů, abychom pojem co nepřesněji uchopili a následně jej mohli srovnat s preventivním systémem dona Bosca.

Výchovná metoda animace se: „...užívaná zejm. při práci s dospívajícími a v pedagogice volného času. Je založena hlavně na nedirektivních metodách povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii, přičemž se jim zároveň předkládá velké množství přiměřených, zajímavě strukturovaných pozitivních možností seberealizace...“⁷⁵

Animace – od latinského slova anima (duše), animaci můžeme tedy překládat jako oduševňovat, dávat život.⁷⁶

Animovat znamená aktivizovat vnitřní dynamismus, který je paradoxně biologický i duchovní, individuální i sociální. Pokud chceme řídit, tak to můžeme dělat zvnějšku, ale animace musí procházet přes „vnitřek“.⁷⁷

⁷² HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s. 21.

⁷³ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 28.

⁷⁴ ČINČERA, Jan, ed., KAPLÁNEK, Michal, ed. a SÝKORA, Jan, ed. *Tři cesty k pedagogice volného času*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-611-6, s. 94.

⁷⁵ PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jirí a WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8, s. 17.

⁷⁶ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 83.

⁷⁷ HOFBAUER, Břetislav: Animace a participace. In: *Socialia 2004: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové*, 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-247-X, 90-93 s.

Animaci podle Kapláňka můžeme v pedagogice rozdělit do dvou výchovných koncepcí. Tyto dvě výchovné koncepce si teď představíme a obsírněji rozebereme.

1. koncepci vytvořil Opaschowski a pojmenoval ji **animací volnočasové kultury**. V 70. letech 20. století ke svému pojetí animace vytvořil vůdčí didaktické cíle volnočasové kulturní animace, které po odeznění animačního boomu v 90. letech přejmenoval na principy pedagogického působení ve volném čase. Jde o následující principy:

- dostupnost (je chápána místně i sociálně)
- otevřenost (možnost variabilního střídání aktivit)
- přitažlivost (jde o přitažlivost nabídky aktivit, prostor, osob)
- samostatné rozvržení času (předpoklad, že jedinec volný čas má a může s ním libovolně nakládat)
- dobrovolnost (respekt k individuálním potřebám)
- nenucenost (jde o dobrou atmosféru, která na přítomné nevytváří nátlak k soupeření, podávání výkonu)
- možnost výběru (libovolná volba mezi nabídkami aktivit)
- možnost svobodného rozhodnutí (na základě vlastního úsudku volí přítomný aktivitu, úsudek může měnit)
- možnost být iniciativní (posiluje schopnost participace).

Opaschowski formuluje čtyři cíle animace:

- komunikaci
- enkulturaci
- integraci
- participaci.

Opaschowski popisuje následující kompetence animátora:

- umožňovat komunikaci
- dávat prostor kreativitě
- podporovat formování skupiny
- usnadňovat účast na kulturním životě

2. koncepci vytvořil italský pedagog Mario Pollo a pojmenoval ji **kulturní animací**. Tato koncepce vznikala v italském církevním prostředí a je založená na filozoficko-antropologických koncepcích. Její využití je široké, může se použít ve školách, ve volnočasových střediscích pro mládež, ale také v terapeutických komunitách.

Pollo akcentuje tři oblasti animace:

- osobní identitu,
- participaci
- transcendenci s tím, že cíl animace je také možné nazvat enkulturací (zapojení, integrace jedince do jeho kultury v tomto konkrétním případě formovanou židovsko-křesťanskou tradicí).

Základní principy animace podle Polla:

- zralé přijetí světa mládeže
- utváření výchovného vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným
- rozvoj skupiny jako výchovného prostředí
- hermeneutický model (pochopení situace účastníků)

Animátor podle Polla by měl splňovat následující předpoklady:

- zralá osobnost
- mít schopnost vytvářet vztahy
- umění osobně doprovázet jednotlivce
- ovlivňovat rozvoj skupiny

Společné body obou koncepcí:

V obou koncepcích jde také o vytvoření vztahu jedince ke společnosti a přijetí, osvojení norem té společnosti (na tuto skutečnost odkazuje slovo kulturní v každé jedné koncepci). Nejedná se tedy pouze o vytvoření vztahu mezi jedincem a skupinou a podporu pozitivního potenciálu v každém jedinci.

Obě koncepce mají podobné cíle, ale každá klade akcent na jiné místo.

Pro obě animace nejsou to nejdůležitější zvolené postupy a jejich naplňování, ale důležité jsou zúčastněné osoby a to, jak autentické spolu vytvářejí vztahy. Proto je tak důležitá role animátora.⁷⁸

---

⁷⁸ ČINČERA, Jan, ed., KAPLÁNEK, Michal, ed. a SÝKORA, Jan, ed. *Tři cesty k pedagogice volného času*. 1.vyd. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-611-6, s. 97-100.

3.4. Srovnání kulturní animace s preventivním systémem dona Bosca

Metoda kulturní animace i preventivní systém výchovy Bosca jsou si dost blízké. Bosco používal vůči mládeži nedirektivní způsob výchovy a styl výchovy měl založený na motivaci, vztazích a podpoře aktivit mládeže, můžeme se tedy pustit do jejich srovnání.⁷⁹

U **kulturní animace** jsme hovořili o **4 výchovných principech** (zralé přijetí světa mládeže, utváření výchovného vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným, rozvoj skupiny jako výchovného prostředí, hermeneutický model - pochopení situace účastníků). Ty konkrétně teď srovnáme s preventivním systémem dona Bosca.

Bosco když přistupoval k mladým lidem, tak k nim nepřistupoval seshora, direktivně, ale jako autorita, která se opravdově a živě zajímá o svět mladých, jejich potíže, sny. Bosco se mladým lidem lacině nepodbízel, ani je nezastrašoval tresty, které v té době byly zcela běžnou formou výchovy, ale získával si je skutečným zájmem a účinnou pomocí. Zde vlastně Bosco naplňuje první pilíř animace – zralého přijetí mladých. To že typickou charakteristikou Boscovy výchovy je důraz položený na vztah vychovatele k vychovávanému, jsme již vícekrát zdůrazňovali a není nutné ho proto více rozebírat. Tímto Bosco naplňuje druhý princip animace.⁸⁰

Jistě můžeme pokračovat i ve srovnání zbývajících dvou principů. V oratoři Bosca, která byla vlastně výchovnou skupinou, jistě nebylo možné, aby probíhaly vztahy pouze mezi vychovateli a vychovávanými, ale musely zde být silné vrstevnické vazby, které se v období dospívání přirozeně vytvářejí. Bosco musel pečlivě dbát na to, aby jeho oratoř (skupina) pozitivně formovala jednotlivce. Jak již bylo o Boskově výchově řečeno výše, dosahoval toho hlavně skrze náboženství, výběrem jednotlivců do oratoře (mladíci bez dobré vůle k nápravě své životní situace nebo ti, kteří byli nepřístupní vůči víře v Boha, neměli v oratoři místo) a v neposlední řadě svým aktivním výchovným působením. Tím Bosco naplňuje i třetí pilíř kulturní animace. A co říci k poslednímu pilíři animace? Bosco velmi dobře znal svou cílovou skupinu (mladé chudé chlapce), věděl, nakolik trpí z důvodu ztráty rodičů, nefunkčnosti rodinného prostředí, znal příběhy chlapců, jak se dostávali do vězení, jaké měli těžké pracovní podmínky apod., a na základě této znalosti právě rozvíjel své oratoře přes sváteční setkávání

---

⁷⁹ ČINČERA, Jan, ed., KAPLÁNEK, Michal, ed. a SÝKORA, Jan, ed. *Tři cesty k pedagogice volného času*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-611-6, s. 105.

⁸⁰ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 83-86.

k poskytnutí domova až po tvorbu pracovních dílen a zakládání škol. Také tento čtvrtý pilíř Bosco svým výchovným stylem naplňuje.

Závěrem můžeme konstatovat, že Boscův systém se může bez ostychu postavit vedle novodobé pedagogické metody animace, která se používá při práci s rizikovou mládeží a bez obtíží ve srovnání ob stojí. Není potíž, aby se Boscův preventivní výchovný styl s užitkem používal i dnes v zařízeních, které pracují s rizikovou mládeží.

3.5. Použití kulturní animace při práci salesiánů s rizikovou mládeží v NZDM

Ve srovnání principů animace pokročíme ještě kousek. Podívejme se, jak tyto 4 principy kulturní animace využívají salesiáni dnes při práci s rizikovou mládeží v NZDM.

První princip – zralého přijetí světa mládeže aplikují skrze poctivý výběr pedagogických pracovníků. Tito pracovníci musí mít potřebnou kvalifikaci i lidskou zralost. První je možné zajistit přijímáním uchazečů se splněnou kvalifikací, rozlišit naplnění druhého kritéria u každého jednotlivce je již úkol náročnější. Druhý princip – utváření výchovného vztahu mezi vychovatelem a účastníky je snad nejnápadnějším rysem salesiánské výchovy, na kterou je kladen maximální důraz při práci s mládeží. Tento princip je pro práci salesiánů s mládeží typický, naprosto klíčový. Právě tento bod, pokud pomineme náboženský aspekt výchovy, je pro salesiány charakteristický a vlastně se v tomto také odlišují od ostatních obdobných zařízení. Třetí princip – rozvoj skupiny jako výchovného prostředí, ještě není plně uvědomělý proces. Salesiánská zařízení nemají ještě do praxe zcela zavedené postupy práce se skupinou. Ale toto důležité téma je již reflektováno a postupně se dostává do samotné praxe. Čtvrtý princip – hermeneutický model (založený na pochopení situace účastníků), vlastně počítá s vytvářením strategických plánů do budoucna. Salesiáni jsou již ze zkušeností z minulosti zvyklí pracovat na výchovně pastoračních projektech, takže také poslední pilíř je součástí výchovy salesiánských zařízení.⁸¹

Momentálně jsme se věnovali jedné z výchovných metod – kulturní animaci, kterou jsme úspěšně srovnali s Boscovou a aplikovali ji na práci salesiánů v NZDM.

Pojďme se ještě vrátit k celkovému pojetí práce salesiánů v NZDM, abychom mohli metody práce srovnat jako celek.

---

⁸¹ ČINČERA, Jan, ed., KAPLÁNEK, Michal, ed. a SÝKORA, Jan, ed. *Tři cesty k pedagogice volného času*. 1.vyd. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-611-6, s. 106.

3.6. Preventivní systém Bosca a jeho využitelnost dnes

V salesiánských nízkoprahových klubech pracují sociální pracovník, řeholník, který plní pastorační úlohu a pedagog volného času na společném díle, které mají pojmenované jako "otevřená práce s mládeží," a zahrnuje spektrum sociální, pastorační i pedagogické.⁸²

V NZDM vedenými salesiány jsou dodržovány všechny moderní metody práce s rizikovou mládeží, které zajišťují odborníci jmenovaní výše, a v této rovině se vlastně nijak nevyvíkají v metodách práce s mládeží a alespoň o výšce těchto metod lze říci, že je lze srovnat s preventivním systémem dona Bosca. Nesmíme však zapomínat na cíl Boscovy výchovy (výchova mladých jako dobrých křesťanů a občanů), na což nás vlastně upomíná jedna netradiční profese u salesiánů v NZDM, a tou je řeholník.

Při konečném srovnání NZDM a salesiánských NZDM můžeme konstatovat, že se v mnohém shodují:

- zásada nízkoprahovosti
- zaměřenost na rizikovou mládež
- obdobná nabídka volnočasových aktivit

Ale je zde jeden rozdíl. V salesiánských NZDM jsou součástí nabídky vždy duchovní, náboženské aktivity. V NZDM vedenými salesiány vždy také půjde o předávání křesťanských hodnot, o formaci mládeže evangeliem.⁸³

Metody práce v náboženské oblasti mládeže mohou být různé, rozdílný přístup k mládeži v této oblasti se odvíjí hlavně podle toho, v jaké konkrétní situaci se mladý člověk nachází. Pokud je mladý člověk bez jakéhokoliv vztahu k víře, o tuto oblast nejeví žádný zájem, tak salesiánské působení se vyčerpává předáváním hodnot, které jsou ve shodě s evangeliem. Pokud je u mladého člověka naopak patrný zájem o věci náboženské, tak snahou vychovávajících salesiánů je tento zájem podpořit, kultivovat a vlastně postupně nabídnout první evangelizaci – seznámení s křesťanskou zvěstí. A na posledním místě zmíníme mládež věřící, která samozřejmě s oblibou vyhledává sobě blíže smýšlející. Zde si salesiáni vytyčují jako úkol duchovní podporu, doprovázení a rozvoj takto smýšlející mládeže.⁸⁴

---

⁸² KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 80.

⁸³ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 96.

⁸⁴ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 110.

Dalším výchovným prostředkem, se kterým salesiáni pracují při předávání křesťanské zvěsti, jsou často zakládaná a realizovaná „evangelizační jádra“ uprostřed ostatní mládeže, se kterou salesiáni pracují. Členové tohoto animačního evangelizačního jádra sdílí křesťanské hodnoty, vzájemně se v nich podporují a jaksi přirozeně je šíří kolem sebe, nabalují na sebe další členy.⁸⁵

Shrnutí

Závěrem třetí kapitoly, na základě výše popsaného, je možné usuzovat, že Boscův preventivní systém je možné použít při práci s rizikovou mládeží a nijakým způsobem to neohrožuje ani odbornost práce, ani respekt ke svobodě vychovávaných. Naopak to přináší obohacující rozměr v podobě důrazu kladeného na vztahy a náboženskou nabídku vychovávaným.

---

⁸⁵KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s. 97.

Závěr

Na závěr své práce bych udělala malé ohlédnutí za stěžejními částmi práce a vyhodnotila, nakolik se mi podařilo dostat základnímu cíli své práce. Práce byla zaměřena na to, nakolik je preventivní výchovný systém dona Bosca použitelný pro práci s rizikovou mládeží v dnešní době.

K cíli jsem se dostávala postupně přes vydefinování stěžejních termínů, témat. Jako první bylo potřebné co nejpřesněji vydefinovat samotný Boscův výchovný systém. Dále bylo nutné provést výčet a vysvětlení, jaké metody práce se dnes používají při práci s rizikovou mládeží. Třetím důležitým úkolem bylo zkoumat to, v jakém vztahu je Boscův výchovný systém a dnešní metody práce s rizikovou mládeží. Vzhledem k tomu, že metod práce s rizikovou mládeží se dnes používá mnoho a jsou rozmanité, tak na základě praxe, kterou používají salesiáni při práci s mládeží, jsem nakonec ze všech používaných metod vybrala kulturní animaci a tu jsem srovnala s výchovným systémem Bosca. Tak mohl vzniknout odrazový můstek pro posouzení Boscova výchovného systému v dnešní době.

Abych mohla lépe posoudit, jestli preventivní systém výchovy dona Bosca je i v dnešní době možné používat pro práci s rizikovou mládeží, bylo nutné Boscův preventivní systém výchovy vložit do většího kontextu. Salesiáni, kteří jsou duchovními pokračovateli dona Bosca, pracují s mládeží podle jeho odkazu, na Bosca se odvolávají, vědomě z něj čerpají a také své výsledky práce touto optikou hodnotí. Z tohoto důvodu jsem úplným závěrem alespoň krátce srovnala metody práce salesiánů s rizikovou mládeží v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež s metodami práce s rizikovou mládeží v běžných nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Dle mého názoru, z výsledků, které přineslo výše popsané srovnání konceptů práce s rizikovou mládeží v dnešní době, již je možné s konečnou platností konstatovat, že Boscův výchovný systém z 19. století je aplikovatelný na práci s rizikovou mládeží dnes.

Výchovný systém dona Bosca používaný salesiány v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež poukazuje na dvě roviny, které odvozují z cíle výchovy dona Bosca. V rovině lidské odkazuje na prázeklad úspěšné pedagogiky a to na navázání opravdového vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným. V rovině náboženské nabízí něco více než běžné výchovné metody. V náboženské rovině, preventivní výchova dona Bosca, nabízí zcela konkrétní životní styl. Tato rovina náboženská může do určité míry vyvolávat otázky a oprávněné nároky po pregnantnějším vymezení, vysvětlení toho, jak dnes pracovat s mládeží, využívat všechny moderní metody práce, tzn. i respekt k osobnosti a světovému (náboženskému)

názoru každého mladého a přitom úspěšně používat výchovný styl dona Bosca. K opravdu precizní odpovědi na tuto otázku bychom mohli dojít dvojí cestou. Buď hlubšími filosofickými úvahami nad těmito otázkami, kterým nemohlo být věnováno více prostoru v této práci. Další možností je praktický výzkum v některém konkrétním zařízení, které systematicky pracuje s rizikovou mládeží a výchovný styl dona Bosca je mu blízký a cíleně ho používají při své práci. Toto by mohly být směry, které by do budoucna mohly doplnit tuto bakalářskou práci.

Seznam zkratk:

ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
DDM	Dům dětí a mládeže
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Seznam literatury a internetových zdrojů

BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika jako životná pomoc*. 3. rozšířené a aktualizované vydání Bratislava, Univerzita Komenského, Filozofická fakulta: Publik promotion, s. r.o., 2008. 249s. ISBN 978-80-969944-0-3.

BLAŽKOVÁ, Monika. Pedagogika volného času – charakteristika, cíle a metody. In: *O výchově a volném čase: sborník ze 3. mezinárodní konference O výchově a volném čase 2007*, Hradec Králové: Gaudeamus 2008. 8-9. s. ISBN 978-80-7041-730-0.

BOSCO, Giovanni. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 232 s. ISBN 978-80-7367-247-8.

BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 440 s. ISBN 80-7178-967-4.

ČINČERA, Jan, ed., KAPLÁNEK, Michal, ed. a SÝKORA, Jan, ed. *Tři cesty k pedagogice volného času*. 1.vyd. Brno: Tribun EU, 2009. 129 s. ISBN 978-80-7399-611-6.

HOFBAUER, Břetislav: Animace a participace. In: *Socialia 2004: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové*, 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. 90-93 s. ISBN 80-7041-247-X.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.

KAPLÁNEK, Michal. Don Bosco a jeho preventivní výchova. In: *Teologické texty: časopis pro teoretické a praktické otázky teologie*. Praha: Zvon, 5/2002. s. 201. ISSN 0862-6944.

KAPLÁNEK, Michal. Don Bosco a salesiánský výchovný styl. In: *Teologické studie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, 2/2004. s. 45-54. ISSN 1213-5917.

KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. 120 s. ISBN 978-80-262-0126-7.

KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. 570 s. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 380 s. ISBN 978-80-7367-502-8.

NOVOTNÁ, Věra a SCHIMMERLINGOVÁ, Věra. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1992. 128 s. ISBN 80-7066-483-5.

PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. 493 s. ISBN 80-7206-152-2.

PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz.vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

Publikace *Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online] [cit. 2014-04-12]. Dostupné z http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf.

VRACOVSKÝ, Jaroslav. *Chaloupky: salesiánské prázdninové tábory v době totality*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 151 s. ISBN 80-7178-705-1.

Zákon číslo 108/2006 Sb., *o sociálních službách*. [online] [cit. 2014-04-12]. Dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.

24. GENERÁLNÍ KAPITULA SALESIÁNŮ DONA BOSCA. *Salesiáni a laici: společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska: kapitulní dokument 24. generální kapituly salesiánů Dona Boska*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 127 s. ISBN 80-7178-193-2.